

Hyvinvointialuejohtajan selitys ja aluehallituksen lausunto

Hyvinvointialuelain 130 § mukaan: Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä aluehallituksen lausunto. Hyvinvointialuejohtajan selitys ja aluehallituksen lausunto muodostavat yhden asiakirjan.

Hyvinvointialueen vuoden 2025 tilintarkastuskertomuksessa 6.5.2026 on todettu seuraavasti:

”Muistutuksena esitämme, että tilikauden 2026 talousarvio ei ole hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti tasapainossa, kun otetaan huomioon tilikausien 2023 ja 2024 kertynyt alijäämä. Muistutuksesta huolimatta esitämme vastuuvapauden myöntämistä aluehallitukselle ja hyvinvointialuejohtajalle, koska kertyneen alijäämän kattamisaikaa on jäljellä.”

”Lain hyvinvointialueesta 115 §:n mukaan tilikausilta 2023 ja 2024 taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa tilikauden 2026 loppuun mennessä. Aluevaltuuston 1.12.2025 hyväksymä talousarvio 2026 ja taloussuunnitelma 2027-2028 eivät ole hyvinvointialuelain edellyttämällä tavalla tasapainossa, koska tilikausien 2023 ja 2024 toteutunut alijäämä mukaan luettuna se osoittaa tilikauden 2026 lopussa kertynyttä alijäämää.”

Hyvinvointialuelain 115 §:n mukaan aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Hyvinvointialuelain 115 §:n mukaan taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Lisäksi 115 §:n mukaisesti hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee olla katettuna taloussuunnitelmakauden loppuun mennessä.

Hyvinvointialueen talous on ensimmäisten toimintavuosien aikana ollut raskaasti alijäämäinen ja vuoden 2026 talousarvion valmisteluvaiheessa hyvinvointialueen kumulatiivisen alijäämän arvioitiin vuoden 2025 lopussa olevan noin 74 milj. euroa huolimatta vuoden 2025 ennustetusta noin 23 milj. euron ylijäämäisestä tuloksesta.

Talousarvion 2026 valmisteluvaiheessa todettiin, että mikäli hyvinvointialue kattaisi alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä, tarkoittaisi se niin merkittäviä sopeutuksia, että niitä ei voitu pitää mitenkään realistisena perustuslakiin ja lakiin perustuvien kriittisten palvelujen turvaamisen näkökulmasta.

Aluevaltuusto hyväksyi kokouksessaan 1.12.2025 talousarvion vuodelle 2026 sekä taloussuunnitelman vuosille 2026 – 2028. Talousarvion ja taloussuunnitelman valmisteluvaiheessa oli tiedossa, että valmisteilla on lainsäädännön muutos alijäämien kattamisen aikatauluun, joka oli kirjattu aluehallituksen ja aluevaltuuston talousarvion 2026 ja taloussuunnitelma listatekstiin:

”Taloussuunnitelma vuosille 2026–2028 tulisi laatia nykyisen lainsäädännön mukaan niin, että kumulatiiviset alijäämät v. 2023 ja 2024 on katettu vuonna 2026. Valmistelussa on asetettu, jolla hyvinvointialueet saisivat hakumenettelyllä määräämisen pidennyksen (1 tai 2 vuotta) alijäämien kattamiseen tiettyjen ehtojen täytyessä. Tämän hetken tiedon mukaan Satakunnan hyvinvointialue täyttäisi vaaditut hakuehdot ja tulee hakemaan 2 vuotta lisäaikaa alijäämien kattamiseen. Taloussuunnitelmassa vuosille 2026–2028 on huomioitu 2 vuoden lisäaika alijäämien kattamiseen.”

Edellä mainittuun lainvalmistelutilanteeseen perustuen hyvinvointialueen taloussuunnitelma vuosille 2026–2028 on tasapainossa. Se perustuu OmaSata tuottavuus- ja talousohjelman toteuttamiseen, jonka aluehallitus hyväksyi 4.2.2025. Ohjelman tavoitteiden arvioitu toteutumisaste toimialueittain vuodelle 2026 on keskimäärin 67,7 % ja tällä toteutumisasteen arviolla OmaSata tuottavuus- ja talousohjelman toimenpiteet huomioitiin talousarvion laadinnassa vuodelle 2026 (34,1 milj. euroa).

Oikeuskanslerin on antanut päätöksen Etelä-Karjalan ja Satakunnan hyvinvointialueiden kanteluun 23.4.2025 OKV/3069/10/2024. Kantelu koski hyvinvointialueen talousnormiston ja järjestämistä vastaavaa määrättävän lainsäädännön välistä ristiriitaa. Oikeuskansleri on todennut muun muassa seuraavasti: "Perustuslakiin ja lakiin perustuvia palveluita ei voida jättää lainvastaisella tavalla hoitamatta hyvinvointialueella alijäämän kattamisvelvoitteen toteuttamiseksi. Saman toteavat myös molemmat ministeriöt perusoikeusmyönteiseen laintulkintaan viitaten. Korostan tätä näkökohtaa." Oikeuskansleri on ratkaisussaan korostanut vahvasti lisärahoituksen merkitystä ensisijaisena voimassa olevassa lainsäädännössä tunnistettuna keinona. Lisäksi oikeuskansleri on todennut: "Vaikka asiasta ei ole suoraan säädetty, niin hyvinvointialueen talousarvion ja tulevien vuosien osalta taloussuunnitelmaan on otettava määrärahat tiedossa oleviin hyvinvointialueen menoihin objektiviteettiperiaatteen mukaisesti. Talousarviolla ja taloussuunnitelmalla on yhteys hyvinvointialueen tilinpäätökseen, jonka tulee antaa oikea ja riittävä kuva hyvinvointialueen taloudesta. Tämän ja yleishallinto-oikeudellisen objektiviteettiperiaatteen mukaisesti hyvinvointialueen talousarvion ja taloussuunnitelman pitää perustua realistisille ja todennäköisimpiä perustellusti pidettäville oletuksille ja laskelmille. Talousarvion ja taloussuunnitelman laatiminen tällaisille parhaan tiedon ja realistisimman arvion mukaisille oletuksille ja laskelmille on hyvinvointialueen viranhaltijan ja luottamushenkilöpäätöksentekijöiden virkavastuulla oleva virkavelvollisuus." Toisaalta oikeuskansleri on myös korostanut, että vastuuvapauspohdinnan osalta merkitystä on sillä, että sopeuttamistoimenpiteitä on tehty.

Oikeuskanslerin päätökseen pohjautuenkin Satakunnan hyvinvointialueen taloussuunnitelma vuosille 2026 – 2028 on laadittu niin, että alijäämät on katettu vuoden 2028 loppuun mennessä. Satakunnan hyvinvointialue ei ole hakenut harkinnanvaraista lisärahoitusta, koska vuoden 2025 tilinpäätöksen mukaan hyvinvointialueen talouden toteuma oli vuonna 2025 maan parhaimpia. Lisäksi hyvinvointialueen katettava kumulatiivinen alijäämä vuoden 2025 tuloksen jälkeen on hyvinvointialueiden alhaisimpia (e/asukas). Toiminta on toteutunut hyvinvointialueen toimialueilla suunnitellusti, ja toiminta on saatu toteutettua talousarvion määrärahojen puitteissa. Lisäksi Satakunnan hyvinvointialue tulee hakemaan lisää aikaa alijäämien kattamisvelvoitteeseen niin, että alijäämät katetaan vuoden 2028 tai 2029 loppuun mennessä. Alijäämien kattamiseen sisältyy ohjelma, jolla toteutetaan alijäämien kattaminen myönnetyin lisäajan puitteissa.

Edelleen hyvinvointialueen tilikauden 2026 lopussa kertynyt alijäämä on voimassa olevan taloussuunnitelman 2026 - 2028 mukaan noin 62 milj. euroa. Vuoden 2025 tilinpäätös toteutui arvioitua parempana (+42,8 milj. euroa), joten todellinen alijäämä on merkittävästi pienempi (-49,9 milj. euroa), mikä ei ollut talousarvion 2026 valmisteluvaiheessa tiedossa. Vuoden 2026 osalta sopeutustarve näyttäytyy kuitenkin edelleen merkittävänä.

Alijäämien kattamisen lisäaikasäädöksen valmistelun tavoitteena on, että lainsäädäntö astuu voimaan 1.6.2026. Satakunnan hyvinvointialueiden alijäämien kattamisen hakemus on aluevaltuuston käsittelyssä 8.6.2026.

Tero Mäkiranta